

MUHASEBE MESLEĞİNİN TEMEL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

 İsmail ARSLAN^a

Özet

Ticari hayat teşekkül ettiğinden günümüze kadar en çok üyesi olan meslek gruplarından birisi Muhasebe Meslek grubudur. En küçük esnaftan binlerce personele sahip fabrikalara kadar hangisi olursa olsun ilk olarak bir “Serbest Muhasebeci Mali Müşavir” ile anlaşmak ve çalışmak gerekmektedir. Ülkelerin ekonomilerinde birçok değişken ve ortak nokta olmasına rağmen, başta gelen aktörler o ülkenin ekonomik kurum ve kuruluşlarıdır. Bu ekonomik kurumların da en önemli yapıları hiç kuşkusuz muhasebe sistemleridir. Bahsi geçen ekonomik kurum ve kuruluşların en önemli sorunları, iş süreçlerinden biri olan muhasebe sistemlerine gereken önemi vermemeleridir. Muhasebede Batı Uygulamaları Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde ülkeye girmeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında sermaye yetersizliği nedeniyle özel sektörün yok denecek kadar az olması, ekonominin devlet eliyle yürütülmesi sonucunu doğurmuştur. 1 Haziran 1989’da 3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nun kabul edilmesinin üzerinden 33 yıl geçmesine rağmen meslek mensuplarının sorunları çözülemediği gibi, her geçen gün yeni sorunlar da eklenmektedir. Her meslekte olduğu gibi Mali Müşavirlik mesleğinin de kendi içerisinde birçok sorunu bulunmaktadır. Bu sorunların başında tahsilat ve haksız rekabet sorunu gelmektedir. Bu sorunların çözümü hususunda bütün paydaşlar üzerine düşeni yapmalı bununla birlikte her sorundan kendine özgü fırsatlar çıkarabilmeyi öğrenmelidir. Bu makalenin amacı kronikleşmiş sorunların yanı sıra günümüzün teknolojik ve bilişim alanında çok hızlı ilerleyen mesleki şartların getirdiği yeni sorunları kaynağında çözüme kavuşturma ve bu sorunlardan yeni fırsatların çıkarılmasının değerlendirip meslek mensuplarına pratik çözüm önerileri ve alternatifler sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Mali Müşavirlik, Meslek Kanunu, Ekonomi

MAIN PROBLEMS OF THE ACCOUNTING PROFESSION AND SOLUTION SUGGESTIONS

Abstract

One of the occupational groups that have the most members since the commercial life was formed is the Accounting Profession group. No matter what job you do, from the smallest artisans to factories with thousands of employees, you must first make an agreement and work with a “Certified Public Accountant”. Although there are many variables and common points in the economies of countries, the leading actors are

^a Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, arslanmalimusavirlik38@hotmail.com

Makale Geliş Tarihi: 11.03.2022, Makale Kabul Tarihi: 20.03.2022

the economic institutions and organizations of that country. Undoubtedly, the most important structures of these economic institutions are accounting systems. The most important problems of the mentioned economic institutions and organizations are that they do not attach the necessary importance to accounting systems, which are one of the business processes. Western practices in accounting began to enter the country in the last periods of the Ottoman Empire. In the early years of the republic, due to the lack of capital, the private sector was so small that it led to the fact that the economy was run by the state. Although it has been 33 years since the adoption of the Law of Accounting Profession on June 1, 1989, the problems of professional members have not been solved, as well as new problems are being added every day. As with any profession, the profession of Financial Advisor has many problems in itself. Payment and unfair competition are the leading problems of this sector. All stakeholders should do their part in solving these problems, but they should also learn how to extract unique opportunities from each problem. The purpose of this article is to find solutions to chronic and new problems caused by today's rapidly growing professional conditions in the field of information technologies at the source and evaluating these problems to provide the professionals with the alternative ways of solutions to such problems

Keywords: Accounting, Financial Advisory, Professional Law, Economy

Giriş

Serbest muhasebeci ve mali müşavirler (SMMM) toplumsal açıdan önemli bir görevi yerine getirmektedirler. SMMM' ler, mükelleflerin vergi ile ilgili danışmanlık hizmetlerini yürütürken aynı zamanda defter, kayıt ve belge düzeninin kanunlar çerçevesinde tutulması görevini de yerine getirmektedirler (Yıldız, 2010, s.156). Muhasebe meslek mensupları, mükellefler ile resmi kurumlar arasında aracı görevi görmektedirler. Hem resmi kurumların isteklerini doğru bir biçimde uygulamak zorunda hem de mükelleflerin beklentilerini karşılamak durumundadırlar (Öztürk, Koçyiğit & Çına Bal, 2009). Bu nedenle mali müşavirler aile ve iş hayatındaki dengeyi kurmaya çalışırken buna ek olarak devlete karşı üstlendiği sorumluluk ile mükellefin istekleri arasında ikilem yaşayabilmektedirler.

Muhasebe ticaretin ve iktisadi faaliyetlerin başlangıcından beri kullanılmakla birlikte ilk ne zaman ve nasıl kullanılmaya başlandığı bilinmemektedir. Ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar, gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya ekonomisi ile muhasebe mesleği önemini her zaman korumuştur. Takip edilmesi zorunlu veya faydalı olması beklenen her türlü değer hareketinin izlendiği muhasebe gün geçtikçe kendisini yenilemiş, hızla değişen teknoloji ve yasal zorunluluklara uyum sağlamıştır. 1990'lı yılların özellikle ikinci yarısından itibaren tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bilgi toplumu olma yönünde çabaların arttığı gözlenmektedir. Türkiye'de bu dönemde, bilgi toplumuna geçiş amacına yönelik olarak ön plana çıkan rapor ve araştırmaların yanı sıra bilgi toplumunun belli unsurlarının koordinasyonuna yönelik çalışmalar ön planda olmuştur (www.bilgitoplumu.gov.tr).

Özellikle 2001 yılında başlatılan elektronik Türkiye (e-Türkiye) girişimi ile elektronik dönüşüm (e-dönüşüm) süreci, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yürütülen Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planları geliştirilerek uygulamaya adım adım konulmuş ve SMMM mesleğini bambaşka bir noktaya getirmiş, finansal mühendisliğe geçiş konuşulur olmuştur.

Tartışmasız, toplumun tüm paydaşları bir bütün olarak muhasebenin ortaya koymuş olduğu verilerden bilinçli ya da bilinçsiz olarak fayda sağlamaktadır. Bu da topluma hayatın her aşamasında bilgiler sunan muhasebe mesleğini ve mesleği icra eden muhasebecileri, günümüzde kullanılan adı ile SMMM'yi önemli kılmaktadır.

Sürekli değişen teknoloji ve yasal zorunluluklar mesleğin görevlerini zamanında, doğru ve eksiksiz olarak yerine getirmesini zaman zaman kolaylaştırırken zaman zamanda artan iş yükü, daha fazla bilgi sahibi olma ihtiyacı ve yasal zorlamalar nedeniyle aşırı stres, iş doyumsuzluğu ve mutsuzluklara sebep olabilmektedir. Bu çalışmada bu denli önemli ve bir o kadar da geçmişe sahip olan SMMM mesleğinin tarihçesi, tanımı ve mesleğin temel sorunlarına değinilmekte ve bu temel sorunlara çözüm önerileri sunulmaktadır.

A. MUHASEBE MESLEĞİNİN TEMEL SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

1. Mali Müşavirlik Mesleğinin Kısa Tarihçesi

Tarih boyunca hem insanlar hem de kurum ve kuruluşlar günlük ekonomik faaliyetlerinin kayıtlarını tutmaya ve bu kayıtların devamlılığını sağlamaya devam etmişlerdir. Bu durum, bütün beşeri faaliyetlerde muhasebe uygulamalarına ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. İlk muhasebe kayıtlarının M. Ö. 3600'lü yıllarda Babylon'da bulunan ve antik Mısır ve Yunan şehir Devletleri'nde ücret ödemelerini gösteren kil tabletler üzerinde olduğu bulunmuş, o günden bu yana muhasebe her toplumda işlevini her geçen gün önemini artırarak sürdürmeye devam etmiştir (Abdulrahaman, 2012; Warren, Fess & Reeve, 1996, Akt: Yalçınkaya, 2019).

Bir meslek olarak muhasebe, ulusların ve devletlerin ekonomik kalkınmasında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Hem ölçme hem de raporlama bilgi sistemi olarak işlev gören muhasebe mesleği, mikro ve makroekonomik faaliyetlerinin tamamını kapsamaktadır (Okolie & Amos, 2014). Mikro ve makroekonomik faaliyetler muhasebenin kendi içerisinde mikro ve makro muhasebe alanları olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır (Ajavi, 1997). Örneğin işletme muhasebesi, devlet muhasebesi, sosyal muhasebe, denetim ve vergilendirme gibi muhasebe faaliyetlerinin hepsi ve ekonomik planlama, sermaye oluşumu gibi konuların tamamı profesyonel muhasebe meslek mensuplarınca kontrol edilmektedir. Diğer bir ifadeyle muhasebe tüm insan ilişkilerini kapsayan bir alandır ve muhasebe meslek mensuplarına çok fazla sorumluluk düşmektedir (Badejo, 1997, Akt: Yalçınkaya, 2019, s.2).

Muhasebe ticaretin ve iktisadi faaliyetlerin başlangıcından beri kullanılmakla birlikte ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar, gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya ekonomisi ile muhasebe mesleği önemini her zaman korumuştur. Takip edilmesi zorunlu veya faydalı olması beklenen her türlü değer hareketinin izlendiği muhasebe gün geçtikçe kendisini yenilemiş, hızla değişen teknoloji ve yasal zorunluluklara uyum sağlamıştır. 1990'lı yılların özellikle ikinci yarısından itibaren tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bilgi toplumu olma yönünde çabaların arttığı gözlenmektedir. Çok eskilere dayanan muhasebecilik mesleği zaman içerisinde önemli gelişmeler göstermiş ve nihayetinde Türkiye'de 1 Haziran 1989 Tarihinde 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile meslek çok daha kurumsal bir boyut kazanmıştır.

2. Mesleğin Tanımı, Konusu ve Yasal Düzenlemeler

SMMM'ler bir işletmenin defterini tutmak ya da beyanname vermek için yetkilendirilmişlerdir. İşletmelerin muhasebe sistemlerini oluşturmak ve gelir-giderleri kanuni deftere geçirmek gibi iş kalemleri, SMMM'lerin görevlerinden bazılarıdır. SMMM, serbest muhasebeci ve mali müşavirlik mesleği özel sektör muhasebe sisteminin en önemli unsurudur. Bu mesleğin genel amacı 3568 sayılı Kanunda "işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin istifadesine tarafsız bir şekilde sunmak" olarak ifade edilmektedir (SMMM, YMMK md.1).

SMMM imkân bulması durumunda kendi ofisini açarak çalışır veya bağımlı olarak özel ya da kamuda görev alarak mesleğini icra eder. Bağımsız olarak çalışma kendi işinin patronu olup büro açmak anlamına gelmektedir. Muhasebe mesleği 1 Haziran 1989 Tarihinde 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile Türkiye'de kâtiplikten kurtulup kurumsal bir boyut kazanmıştır. Kanunda Muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusu şu şekilde yapılmıştır: "Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço, kâr-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak, muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak." Bu konularda, belgelere dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak olarak tanımlanır.

Yukarıda sayılan işleri; bir işyerine bağlı olmaksızın yapanlara SMMM denir (3568 Sayılı Kanun). Yine aynı kanunda Yeminli Mali Müşavirlik mesleğinin konusu olarak da kanunun (A) Fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde yazılı işleri yapmanın yanında Kanunun 12 nci maddesine göre çıkartılacak yönetmelik çerçevesinde tasdik işlerini yapmaktır. Yeminli Mali Müşavirler muhasebe ile ilgili defter tutamazlar, muhasebe bürosu açamazlar ve muhasebe bürolarına ortak olamazlar. Genelde muhasebeci olarak tanımlanan serbest muhasebeci ve mali müşavirler, işletmeler için beyanname düzenleyen, verginin ödenmesini sağlayan, mali tabloları hazırlayan ve bunlarla ilgili iş ve işlemleri takip eden meslek olarak görülmektedirler (Kalaycı & Tekşen, 2006, s. 91-92). Ancak bu mesleğin son dönemde üstlendiği sorumluluklar muhasebeci kimliğinin önüne geçmektedir. Çünkü mesleğin adında da yer alan müşavirlik kelimesi dönüşerek "getir-götür" hizmeti veren bir duruma gelmiştir (Yıldız, 2012, s.37-38).

3. Meslek Mensubu Olunması

Yukarıda da belirtildiği gibi ilgili Kanunda Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Müşavir gibi meslekler ve tanımları ortaya çıkmaktadır. Araştırma kapsamında SMMM'nin tanımı daha öncesinde yapılmıştı. Bu noktada önem arz eden diğer bir husus, nasıl meslek mensubu olunur sorusunun cevabıdır. Her üniversiteden mezun olan mali müşavir olamamaktadır. Çünkü belirli bölümlerden mezun olmak, mali müşavir olmanın şartları arasında yer almaktadır. Üniversitelerin işletme, iktisat, maliye, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, ekonometri, çalışma ekonomisi, siyaset

bilimi, ekonomi, bankacılık ve sermaye piyasası, bankacılık ve finans lisans bölümlerinden mezun olan kişiler mali müşavir olabilmektedirler. Üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olduktan sonra bulunulan ilin Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Odasına SMMM Staja Başlama Sınavı için başvuru yapılması ve çeşitli alanlarda bilgi birikimini ölçen sınavdan geçmek için alınması gereken puan 60 ya da üzeri olmasıdır. Sınavı kazandıktan sonra Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir stajyeri olarak mesleğe adım atılabilmektedir. 3 yıl sürecek olan staj, bir mali müşavirin yanında veya bir şirketin mali müşavirinin onayını alarak herhangi bir şirkette muhasebeci olarak yapılabilmektedir. 3 yıllık stajın bitiminde sekiz dersten oluşan SMMM Yeterlilik sınavı olarak adlandırılan bir sınav süreci daha yer almaktadır. SMMM Yeterlilik sınavını geçtikten sonra bir şirket ile anlaşılıp serbest muhasebeci mali müşavir olarak hizmet verilebilir ya da şahsi ofis açarak serbest olarak meslek icra edilebilir.

Meslek kanunda tanımı yapılan ve yukarıda bahsedilen diğer bir meslek olan Yeminli Mali Müşavir nasıl olunur? Yeminli Mali Müşavir ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavir birbirinden farklı kavramlardır. Yeminli Mali Müşavir, çeşitli şirket ve kurumların muhasebe sistemlerini kurup geliştiren kişidir. Maddi şartların doğru yürümesini sağlayan ve çeşitli inceleme ve denetimler yapan bir meslek dalıdır. Yeminli Mali Müşavir, görev aldığı işletmenin mali evrak ve belgelerini inceler ve düzenler. Muhasebe defteri tutmak hariç, mali müşavirin yaptığı tüm görevler, yeminli mali müşavir görev ve yetkileri arasındadır. Yeminli Mali Müşavirin herhangi bir Mali Müşavirden farkı tasdik yetkisinin bulunmasıdır. Diğer bir ifadeyle, yeminli mali müşavirler, bir işletmenin mali kayıtlarını denetleyerek devlet adına tasdik etme yetkisine de sahiptir. Bu noktada, Yeminli Mali Müşavir nasıl olunur? Sorunun cevabı önem arz etmektedir. *Yeminli Mali Müşavir olmak* için, bir üniversitede ilgili bölümlerden mezun olmak gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle en az 4 yıllık bir lisans diploması olması gerekir. Bu bölümler; Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, İşletme, İktisat, Muhasebe, Maliye, Bankacılık, Kamu Yönetimi ve Hukuk bölümleri olabilmektedir. Yeminli mali müşavir olmak isteyen bir kişi, en az 10 yıl serbest muhasebeci mali müşavirlik yapmış olması ve Yeminli Müşavirlik Sınavı'ndan başarıyla geçerek, sınav sonrasında Yeminli Mali Müşavirlik Ruhsatına hak kazanmış olması gerekir.

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, yani TÜRMOB'un resmi sitesinden alınan bilgilere göre Türkiye'de Ruhsatlı bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlere ilişkin tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Türkiye’de Mali Müşavir Sayısı

ODA ADI	S.M. SAYISI	SMMM SAYISI	TOPLAM SAYI
ADANA SMMM	182	2233	2415
ADYAMAN SMMM	10	196	206
AFYONKARAHİSAR SMMM	44	522	566
AKSARAY SMMM	12	204	216
ALANYA SMMM	56	565	621
AMASYA SMMM	27	200	227
ANKARA SMMM	925	13127	14052
ANTALYA SMMM	180	3242	3422
ARTVİN SMMM	8	77	85
AYDIN SMMM	85	894	979
BALIKESİR SMMM	110	952	1062
BARTIN SMMM	21	91	112
BATMAN SMMM	32	211	243
BİLECİK SMMM	12	142	154
BİTLİS SMMM	8	74	82
BODRUM SMMM	24	376	400
BOLU SMMM	24	313	337
BURDUR SMMM	24	213	237
BURSA SMMM	370	4977	5347
ÇANAKKALE SMMM	48	420	468
ÇANKIRI SMMM	15	100	115
ÇORLU SMMM	4	390	394
ÇORUM SMMM	28	397	425
DENİZLİ SMMM	104	1213	1317
DİYARBAKIR SMMM	34	651	685
DÜZCE SMMM	27	255	282
EDİRNE SMMM	38	359	397
ELAZIĞ SMMM	18	249	267
ERZİNCAN SMMM	11	143	154
ERZURUM SMMM	33	290	323
ESKİŞEHİR SMMM	88	994	1082
FETHİYE SMMM	16	292	308
GAZİANTEP SMMM	146	2085	2231
GİRESUN SMMM	35	192	227
GÜMÜŞHANE-BAYBURT BÖLGE SMMM	10	47	57
HATAY SMMM	88	760	848
ISPARTA SMMM	24	327	351
İSKENDERUN SMMM	42	369	411
İSTANBUL SMMM	1742	44672	46414
İZMİR SMMM	586	7804	8390

KAHRAMANMARAŞ SMMMÖ	66	627	693
KARABÜK SMMMÖ	23	173	196
KARAMAN SMMMÖ	20	188	208
KARS SMMMÖ	13	136	149
KASTAMONU SMMMÖ	24	191	215
KAYSERİ SMMMÖ	80	1689	1769
KIRIKKALE SMMMÖ	16	159	175
KIRKLARELİ SMMMÖ	22	290	312
KIRŞEHİR SMMMÖ	16	109	125
KOCAELİ SMMMÖ	113	1963	2076
KONYA SMMMÖ	184	2398	2582
KÜTAHYA SMMMÖ	29	344	373
MALATYA SMMMÖ	50	476	526
MANAVGAT SMMMÖ	19	400	419
MANİSA SMMMÖ	110	894	1004
MARDİN SMMMÖ	28	305	333
MERSİN SMMMÖ	239	1801	2040
MUĞLA SMMMÖ	71	683	754
MUŞ SMMMÖ	4	50	54
NEVŞEHİR SMMMÖ	36	223	259
NİĞDE SMMMÖ	8	137	145
ORDU SMMMÖ	32	356	388
OSMANİYE SMMMÖ	11	194	205
RİZE SMMMÖ	24	197	221
SAKARYA SMMMÖ	100	947	1047
SAMSUN SMMMÖ	88	893	981
SİNOP SMMMÖ	22	83	105
SİVAS SMMMÖ	36	351	387
ŞANLIURFA SMMMÖ	27	554	581
TEKİRDAĞ SMMMÖ	34	586	620
TOKAT SMMMÖ	24	227	251
TRABZON SMMMÖ	77	594	671
UŞAK SMMMÖ	25	334	359
VAN SMMMÖ	9	419	428
YALOVA SMMMÖ	24	271	295
YOZGAT SMMMÖ	28	175	203
ZONGULDAK SMMMÖ	25	370	395
TOPLAM	7048	110405	117453

Kaynak: [https://turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-\(sm-smmm\)](https://turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-(sm-smmm))

Tablo 2. Türkiye’de Yeminli Mali Müşavir Sayısı

ODA ADI	ÜYE SAYISI
ADANA YMMO	175
ANKARA YMMO	1493
ANTALYA YMMO	80
BURSA YMMO	183
ESKİŞEHİR YMMO	65
GAZİANTEP YMMO	156
İSTANBUL YMMO	2286
İZMİR YMMO	451
TOPLAM	4888

Kaynak: [https://turmobil.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-\(sm-smmm\)](https://turmobil.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-(sm-smmm))

4. Muhasebe Mesleğinin Temel Sorunları

Muhasebe mesleği devamlı gelişen, değişen ve dünyadaki gelişmelerden doğrudan etkilenen bir meslek grubudur. Bu durum muhasebe meslek mensuplarının birçok sorunla karşılaşmasına neden olmaktadır.

“Görüldüğü üzere bir tıp eğitiminden daha uzun bir süreç sonunda Ruhsat almaya hak kazanmış bir meslek. Aslında mesleğe girişteki bu zorluk bile tek başına mesleğin ne denli zor ve bir o kadar da kıymetli olduğunun göstergesidir. Bu kadar zor ve uzun bir süreçten sonra mesleği icra etmeye başlayan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, yeterli düzeyde bilgiye sahip olmalı, yeniliğe ve gelişime açık olmalı, dünyadaki uygulamaları yakından takip etmeli, mesleki standartlar için maksimum gayreti göstermelidir. Ayrıca etik değerlere sahip olmalı, hayatının her alanında uygulamalı, çevresine katkı sağlamalı, örnek olmalı ve güven veren bir yapıya sahip olmalıdır (Gülçin, 2018). Bu meslek grubunun özelliği gereği gerek ekonomik gerekse toplumsal açıdan birçok faydası vardır. İşletmelerin ekonomik anlamda bir ülkenin temel taşı olması sebebiyle verimli çalışması gerekmektedir. İşletmenin verimli çalışmasını sağlayan birimlerden biri de muhasebe ve denetim mekanizmasıdır” (Gökgöz & Zeytin, 2012, s.478, Akt: Gündüz , Özen, 2016).

Meslek unvanı ile yeterlilik ilkesi, mesleki eğitim ve bilgi, dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlık, sır saklama, sorumluluk, bağımsızlık, haksız rekabet. Bu başlıkları altında meslek mensuplarının birtakım görev ve sorumlulukları vardır. Mesleğe girmeye hak kazanmış ve mesleki yeterliliği olan kişilerin mesleğin getirdiği saygı ve güvene uygun hareket etmesi meslek unvanı ve yeterlilik ilkesi gereğidir. Meslek mensuplarının sahip olduğu bilgi seviyesi mesleki konularda birlik ve odalarda eğitim yapılarak yürütülür. Meslek mensuplarının başarılı olmasında mesleğin temel şartı olan dürüstlük, tarafsızlık ve güvenilirlik ilkelerinin çok önemli payı vardır. Bu ilkeleri ispat eden bir ilke de sır saklama ilkesidir. Mükelleflerin her türlü bilgi ve belgelerini saklamaları ve ifşa etmemeleri sır saklama ilkesinin önceliğidir. VUK md.5’de yer alan hüküm de sır saklama ilkesinin kanuni dayanağını oluşturmaktadır.

Çünkü madde hükmünde de mükelleflerin bilgilerinin mahrem olması sebebiyle ifşa edilemeyeceği düzenlenmiştir (Salmanli, 2019).

Maalesef meslek mensubu zorlu iş süreçlerini hiç anlayamamakta ve Ruhsatını alıp mesleğini icra etmeye başladığında daha ilk günden “Onu da hallederiz” modun da müşterilerine çok geniş bir iş alanı sunmaktadır. Zaten en ucuza en fazla faydayı sağlamayı hedefleyen bir müşteri portföyü varken meslektaşın “Defter Bulma” kaygısı da maalesef bu müşteri grubunu desteklemektedir. Durum böyle olunca büyük beklentiler ile mesleğe başlayan meslek mensubu daha işin başında maalesef insiyatifi kaybetmiş ve angaryalar altında ezilmeye başlamış bulunmaktadır.

Muhasebe mesleği uygulama alanı itibarıyla toplumu direkt etkileyen ve aynı zamanda toplumdan direkt etkilenen bir unsurdur. Muhasebe toplumdan ortaya çıkmış bir alandır ve sosyal açıdan inşa edilmiş olduğu söylenebilmektedir (Hines, 1998). Toplumda önemli bir yere sahip olan Muhasebe meslek mensuplarının her alanda karşılaştıkları önemli sorunlar vardır (Wyatt, 2004).

Yukarıda bir kısmından bahsedilen faaliyetleri icra eden Mali Müşavir, meslek hayatı boyunca çok çeşitli ve bir o kadar da yıpratıcı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunların çözüm bulması için her platformda meslek ile ilgili kuruluş ve örgütler gayret göstermekte, bu sorunları dile getirmektedirler. Bu gayretler neticesinde sorunların bir kısmı çözüme kavuşmakta ancak günümüz bilişim çağında yeni güncel sorunlar çözülen eski sorunların yerini almaktadır.

Mesleği icra etmeye başlanılan ilk günden itibaren Meslek mensubunun gerekli donanım ve vasıflara sahip olup olmadığının farkına varmadan piyasadan iş kapmak adına bilinçsizce arayışa geçmesi bahsettiğimiz bu sorunların farkına varılmasını engellemektedir. Mali Müşavirlik mesleğinin temel sorunlarını önce kronikleşen sorunlar ve sonra da dijitalleşme ve bilişim çağının getirdiği yeni sorunlar olarak ikiye ayırabiliriz (Sakıncı, 2015). Kronikleşen sorunları ise ana hatlarıyla Haksız Rekabet, Unvan kullanımından Mali Müşavirlik mesleğinin toplumda iyi algılanmamasına kadar yaşanan süreç, saygınlık ve kariyer sorunları, iş tanımının ve zaman planlamasının yapılamaması, mevzuatın sık değişmesinden kaynaklanan sorunlar, meslek etiğiyle alakalı sorunlar, meslekle bağdaşmayan işler sonucunda ortaya çıkan sorunlar, mesleki eğitimden kaynaklanan sorunlar, mesleğin doğru tanımlanmamasından doğan sorunlar, mesleki uygulama hukuku ve mesleki disiplinle alakalı sorunlar, şirketleşme ve bağımsızlıkla alakalı sorunlar, ofislerin fiziki şartlarındaki olumsuzluklar, yetersiz cihaz ve ekipmanlar, eğitilmiş ve yetişmiş kalifiye eleman bulamamak, müşteriden düşük ücret almak ve bunun sonucu olarak da personele verilen düşük maaşların getirdiği olumsuz çalışma şartları ve mutsuz meslek mensubu olarak sıralayabiliriz (Türker, 1995; Doğan & Özulucan, 2004).

4.1. Mevzuatın Sık Değişmesi ve Bilişim Çağının Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Yolları

Mevzuatta yaşanan hızlı değişimler ve meslek mensuplarının bu konuda habersiz kalması veya takip edememesi var olan iş yükünü ve mesleki tükenmişlik düzeyini daha da artırmaktadır (Kaşlı & Seymen, 2009). Mevzuatımızın sadeleştirilmesi, anlaşılır hale getirilmesi ve sahada da Mali Müşavir-Vergi Dairesi uyumunun tesis edilmesiyle örnek bir mali sisteme kavuşmamız kaçınılmazdır. Çünkü Mali Müşavirler E-Dönüşüme çok başarılı bir şekilde uyum sağlamış ve kişisel gelişimini bu anlamda yeteri seviyede tamamlamıştır.

Hükümetler, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gümrük Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve diğer kamu kurum ve kuruluşları Mali Müşaviri kendi paydaşı gibi görmeli, onların hak ve hukukunu korumada üzerine düşeni yapmalıdırlar. Meslek mensupların görüşleri önemsenmeli ve her daim karşılıklı iletişim içerisinde kalınmalıdır. Gelişmiş ülkelerde Mali Müşavire tanınan haklar aynen Türkiye’de de sağlanmalı, mükellef nezdinde meslek mensubunun değerli kılınması yönünde bu destek sağlanmalıdır. Yeri gelmişken belirtelim, E-Dönüşüm ile alakalı Hazine ve Maliye Bakanlığı gelişmiş ülkeler seviyesinde altyapı kurmuş ve elektronik ve bilişim ile alakalı en güncel çalışmaların içinde başarılı bir şekilde bulunmuştur. E-fatura, e-defter, e- arşiv fatura, e-sevk irsaliyesi, e-bildirge, e-tebligat gibi uygulamalar halâ çoğu gelişmiş ülkelerde bile uygulanamaz iken Türkiye’de yıllardır başarılı bir şekilde yürütülmektedir (Gelir İdaresi Başkanlığı Faaliyet Raporu, 2014).

Bu kadar güzel uygulanan E-dönüşüm süreci Mali Müşavirleri anlamsız bir yere doğru sürüklemeye başlamıştır. Mevcutta her ay düzenli şekilde verilen E-Beyannamelere son 2 yılda yenileri eklenmiş, gereksiz yere beyannamelerin adetleri artırılmıştır. Bu artış meslek mensuplarını “acaba bu ay hangi E-Beyannameyi bildirmeyi unuttum” kaygısına sokmuştur. Sadeleştirmenin beyanname adetlerinde de yapılması elzemdir. Beyanname sayısı artarak karmaşıklığa sebebiyet verilmekte ve vergi kaçığının kontrolü de zorlaşmaktadır. Hem kontrol mekanizmasını iyi kullanmak hem de Mali Müşaviri aylık E-Beyan girdabından kurtarıp onu asıl alanına itmek için beyanname sayılarında birleştirme yoluyla sadeleşme ve azaltmaya gidilmelidir. Mali Müşavirlerin vaktini ayırması gereken asıl alanlar bunlar olmamalıdır. Bazı meslek mensuplarının sadece işin operasyonel kısmında kaldığını ve bir türlü Mali Müşavir yani Mali Danışmanlık kısmına geçemediği görülmektedir. Hükümet ve yasa koyucu tarafında ise mevzuatın mümkün olduğunca sadeleştirilmesi, anlaşılır ve sonuca yönelik olması, gelişmiş ülke sistemlerinin de gözden geçirilerek Türkiye’ye uygun bir Vergi ve Muhasebe sisteminin tesis edilmesi yönünde samimi gayretler sergilenmesi gerekmektedir.

Mali Müşaviri karmaşık sistemi çözmeye çalışan konumundan, vergi akışını hızlandıracak, pratik ve daha verimli ve nitelikli hizmet üreten konuma getirmek için bu kaçınılmazdır. Maalesef günümüzde mevzuatı yorumlamaya çalışmaktan asıl işlere odaklanılamamaktadır. Bu anlamsız yükten kurtulmak gerekmektedir ve Mevzuat olabildiğince sade anlaşılır olmalıdır (Merter, 2016).

4.2. Çalışma Süresinin Uzunluğu ve Kapasitenin Üzerinde İş Kabulünden Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Yolları

Muhasebe büroları, hizmet sektöründe faaliyet gösteren ve bilgi üreten bir işletme türüdür. Amaçları; mükelleflerin veya hizmet verdikleri işletmelerin mali nitelikteki işlemlerini kaydederek, her bir çıkar grubunun ihtiyaç duyduğu bilgileri üretilip kullanıcılar için anlamlı hale getirerek; başka bir ifade ile anlaşılabilirlik, güvenilirlik, nesnellik, kıyaslanabilirlik, zamanlılık ve tam olma gibi kriterleri yerine getirerek sunmaktır (Kısakürek & Pekcan, 2005: 119). Dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarının bu amaçları yerine getirebilmeleri için, sunmuş oldukları hizmet kalitesini arttırmaları kaçınılmazdır.

Muhasebe mesleği aşırı iş yükünün, iş stresinin ve tükenmişliğin yoğun olarak görüldüğü meslek gruplarından birisidir. Bunun nedenlerinden bazıları; mesleğin insan merkezli ve şahsen iletişimi gerektirmesi, yasal mevzuatların sürekli değişmesi ve muhasebecilere daha ağır cezalar ve

sorumluluklar getirilmesi, mükelleflerle yaşanan anlaşmazlıklar, mükelleflerin sorumluluklarının farkında olmamaları, mesleğin çok dikkat gerektiren ve küçük bir hatayı dahi kabul etmeyen yapısı ve uzun süren çalışma saatleridir (Kaşlı & Seymen, 2009).

Mükellefler birçok konuda bilgi almak için vergi idaresine gitmek yerine doğrudan SMMM'lere başvurmaktadır. Bu nedenle idarenin muhatabı mükellef yerine çoğu zaman SMMM olmaktadır (Salmanli, 2019). Muhasebe meslek mensupları, mükellefler ile resmi kurumlar arasında aracı görevi görmektedir. Hem resmi kurumların isteklerini doğru bir biçimde uygulamak zorunda hem de mükelleflerin beklentilerini karşılamak durumundadırlar (Öztürk, Koçyiğit ve Çına Bal, 2009). Bu nedenle Mali Müşavirler aile ve iş hayatındaki dengeyi kurmaya çalışırken buna ek olarak devlete karşı üstlendiği sorumluluk ile mükellefin istekleri arasında ikilem yaşayabilmektedirler (Bişgin & Ünlüer, 2018).

Mali Müşavirlik mesleği, kişisel çikardan önce toplum çıkarını ön plana alan bir meslektir. Mali Müşavirlerin sanki tek işinin muhasebe defterlerini tutmak olduğuna ilişkin yanlış bir algı ya da önyargı vardır. Aslında Mali müşavir, kamu hizmeti ifa etmektedir. Bu hususa öncelikle Mali Müşavir özen göstermeli, farkında olmalı, her ortamda bu konuyu vurgulamalıdır. Meslek mensuplarının mesleğin gerektirdiği özen, dikkat ve saygınlığı da yitirmemeleri gerekmektedir. Türk halkının temel sorunlarından birisi yaptığı işi veya içinde bulunduğu olumlu veya olumsuz durumu fazla abartmasından kaynaklı hayat tarzında dengeleri kaybetmesidir. Bu sorun SMMM mesleğinde de fazlasıyla yaşanmaktadır. Meslek mensubunun üzerine yüklenen iş yükü olmadığı kadar artmıştır. Meslek mensubu bu yükü hafifletmek yerine kendine ayırması gereken zamandan feragat ederek "o işi de yaparım" anlayışıyla bir tarafta kanun koyucu diğer tarafta mükellef nezdinde artan iş yükünün bilinmemesine sebebiyet vermektedir.

"Meslek mensubunun kendine ayırması gereken zaman diliminden asla taviz vermemesi ve dolayısıyla iş için ayırdığı zaman diliminde mesleğine vakit ayırması için kapasitesi ölçüsünde defter ve iş kabulü yapması gerekmektedir. Tabi yapılan bu kabul karşısında talep edilen ücretin de tatminkâr bir rakam olması şarttır. Ücret konusunda çok tavizkar olduğunda o açığı kapatmak için bir defter fazla alma çabası içerisinde olunacak dolayısıyla anlatmaya çalıştığımız dengeli iş düzeni bozulmuş olacaktır. Bilhassa belli bir süre kısıtlaması ile işin yetiştirilmeye zorlanması sonucu belirli dönem aralıklarındaki (dönem sonunda faaliyet raporu hazırlama, geçici vergi beyanı, katma değer vergisinin beyan edilmesinin son günü gibi) yoğun çalışma mali müşavirlerin aşırı iş yükü hissetmesine neden olmaktadır. Bu yoğun dönemler nedeniyle muhasebe meslek mensupları işlerini eve taşımak zorunda kalmakta, ailesiyle sosyal etkinliklere zaman ayıramamaktadır. Yapılan araştırmalara göre muhasebe meslek mensupları algıladıkları aşırı iş yükü ve işlerinin yoğunluğundan ötürü yüksek oranda iş stresi ve tükenmişlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır" (Yıldırım, 2008; Taysı, 2012, Akt: Kılınçarslan, Küçüksüleymanoğlu, 2019).

Meslek mensubu marjinal fayda dediğimiz noktayı tespit edememekte veya etmemektedir. Tam da burada işin stres boyutu devreye girecek ve çok çalışan az ücret alan bir meslek mensubuna çevrilmiş olacaktır. Sonucunda ise mutsuz, stres yüklü bir meslek mensubu daha sisteme kazandırılmış olacaktır. Bu döngü devam edecek yapılan yanlışlar doğruymuş gibi uygulama alanı bulacak, piyasaya yeni giren

meslek mensubu da bu uygulamayı örnek alacak ve maalesef Mali Müşavirin plansız çabası kartopu misali çevresini de etkileyerek kronik bir soruna dönüşecektir.

Meslek mensuplarının %50'si günde 7,5 ile 11,5 saat arasında çalışmakta olup, her üç meslek mensubundan birisi günde 12,5 saatin üzerinde çalışmaktadır. Bağımsız çalışan meslek mensubu başına mükellef sayısının fazla olması, haftalık çalışma günlerini ve günlük çalışma saatlerini artırmaktadır. Şahsi emek ve mesaisinin üzerinde iş kabul edilmesi halinde gereken mesleki özen ve dikkatin gösterilmesi de mümkün değildir. Mali müşavirlerin yaklaşık %94'ü 5 kişiye kadar, %5'i ise 10 kişiye kadar personel istihdam etmektedir. Yetmiş personel sorunu henüz çözülmemiştir. Mesleki eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve meslek mensuplarının niteliğinin artırılması amacıyla kurulan TESMER önemli bir işleve sahiptir (Sakınç, 2015).

Mali Müşavir iş ve özel hayat dengesini her şartta korumalıdır. Bilinçsiz, programsız ve anlamsız kaygılarla maalesef bu denge göz ardı edilmektedir. Mali Müşavir asgari düzeyde de olsa kendine ve ailesine, vakit ayırmalı ve bu vaktin işine de olumlu yansıtacağını unutmamalıdır. Kapasitesinin üzerinde iş kabul etmeyerek, kabul ettiği işlerde hak ettiği ücretten taviz vermeyerek bu sorun çözülebilir. Elbette buna başka dışsal etkenlerin çözümü eklenebilir ama öncelikle Mali Müşavir kendi çözüm yollarını oluşturmalı ve derhal uygulamalıdır. Bu planlamayı yaparken asla bahanelere sığınmamalıdır.

4.3. Haksız Rekabet, Eğitim Kaynaklı Sorunlar ve Çözüm Yolları

En önemli sorunlardan birisi de haksız rekabet adı verilen "Ben bu işi yapmaz isem iş başka bir Mali Müşavire gider" kaygısıdır. Mükellefler en ucuza en geniş iş ve hizmeti talep etmektedir ama bu kaygı mükellefin bu tezinin en önemli destekleyicisidir. Giderse gitsin diyebilmek meslek temsilcileri için çok önem arz etmektedir.

Meslek mensubu yaptığı işin, yapmaması gerektiği işin farkında olmalı ve mesleğinin gerektirdiği alanı bu anlamda kendisi çizmelidir. En çok yapılması gereken özeleştirilerden birisi de bu olmalıdır. Maalesef bir kısım meslek mensubu bunu idrak edememiş, yapması gerekenleri ya da yapmaması gerekenleri ayırt edememiştir. Bir döngünün içerisinde ve mutsuz bir meslek mensubu topluluğu oluşmaktadır. Bu mutsuzluğun sebepleri ise hep dışarıda aranmaktadır. Suçlu hep başkası; hükümet, ilgili Bakanlık, TÜRMOB, Oda Yönetimi veya mükellef olarak görülmüştür. Hâlbuki içinde bulunulan bu sarmaldan çıkıp dış çevrenin gözetilmesi bu sorunun geçek kaynağını ortaya çıkaracaktır. Bazı SMMM'ler, Üniversite ve sonrası süreçlerdeki eğitimleri tamamlayıp Mali Müşavirlik ruhsatını alınca her şeyin tamam olduğunu düşünmektedirler. Aslında asıl her şey o ruhsatı aldıktan sonra başlamaktadır. Hiç bitmemesi gereken eğitim süreci ile karşı karşıya kalındığının farkında olunmalıdır. Çünkü yapmaya çalışılan meslek her gün değişen bir mevzuat çerçevesinde işlemektedir. Böyle bir ortamda mali müşavir olmakla hiçbir şey bitmemekte, bu kadar hızlı değişen mevzuatta her gün okumak, bireysel gelişimi sağlamak, alanla ilgili eğitim faaliyetlerine katılmak şarttır. En önemli sorunlardan birisi de eğitimidir. Mesleki olarak bireyin seviyesini koruması ve geliştirmesi kaçınılmaz bir gereksinimdir. Meslek mensubunun belli aralıklarda sürekli ve düzenli eğitimini zorunlu kılan yasal bir zorunluluk olmalıdır. Gerek görülmesi halinde bu süreç tekrarlanan sınavlar ile de desteklenmelidir.

Aksi durumda meslek mensubu isterse kendisini geliştirmekte, istemez ise ilk günkü bilgiler ile mesleğini icra etmeye devam etmektedir (Özdemir, 2019). Kendisini geliştiren meslek mensubu hem kendisine hem de içinde bulunduğu meslek örgütüne katkı sağlamış, bunun sonucunda toplum nezdinde mesleğe duyulan saygının da artmasına vesile olmuş olmaktadır. Kendisini geliştirmeyen, güncel tutmayan Mali Müşavir piyasada tutunmak için elinde kalan tek silah yani düşük ücret ile iş yapma duygusu ile hareket etmek mecburiyetinde kalmaktadır. Bu da mesleki sorunlarımızdan olan ve “komşunun Mali Müşaviri” kavramının doğmasına sebep olan anlayışın yayılmasına katkı sağlamakta ve haksız rekabetin sebeplerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

4.4. Ücret Tahsilatında Ortaya Çıkan Sorunlar ve Çözüm Yolları

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ücretlerinin tahsili herkesin karşılaştığı önemli sorunlardan biridir. Bu noktada; müşterilerle sözleşme yapılması ve asgari ücret tarifesine uyulması, 3568 sayılı meslek Yasası ve Yönetmelikleri gereği zorunlu olduğu gibi, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ücretlerinin tahsili için de önem arz etmektedir. Zira müşterilerle yapılan sözleşmelerde, sözleşme hükümleri gereği ücretin ödenmemesi haklı nedenle fesih sebebi sayılacağı gibi, ücretlerin yasal yollarla tahsili cihetinde sözleşmelerin varlığı, özellikle talep ve ispat açısından oldukça önemlidir. Bu noktada önemle hatırlatmak gerekir ki; ücretin ödenmemesi nedeniyle sözleşmenin feshi halinde devir-teslim tutanağı ile defter ve belgelerin mutlak surette müşteriye iadesi (ya da müşterinin yazılı onayı ile müşterinin yetkili temsilcisi veya yeni meslek mensubuna da olabilir) gerekmektedir. Meslek mensuplarının haklı sebeplerle defter ve belgeleri teslim etmeme hakkı bulunmamaktadır. Ancak sadece ücretin tahsili cihetine gidilecek sözleşme feshedilmeyecek ise, defter ve belgelerin teslimi de söz konusu olmayacaktır (İSMMMÖ, 2010).

Muhasebe meslek mensupları 3568 sayılı Kanun’a göre belirli bir ücret almalı, yaptığı işin asgari miktarı altında ücret alanlar disiplin cezasına çarptırılmalıdır. Maliye ve Gümrük Bakanlıkları, meslek birlikleri ve meslek odaları tarafından belirlenen bu ücret tarifeleri, muhasebe meslek mensuplarının hayat kalitesini sağlamalarına olanak sağlayacak ölçüde olmalıdır (Özdemir, 2019). Muhasebe meslek mensuplarının önemli ücret ve tarife sorunlarından birisi de zamanında ve tam şekilde emeklerinin karşılığını alamamalarıdır. Müşterilerden alınacak ücret tahsili konusunda çok sorun yaşanmaktadır. Müşteriler genellikle gider kalemlerinde bu tahsilatlara son vermekte bu da oldukça önemli sorunları beraberinde getirmektedir (Özdemir, 2019).

Mali müşavirlerin tahsilat sorununun giderilmesi için 3568 sayılı meslek yasasının “Birliğin görevleri” başlıklı 29. Maddesinde Meslek mensuplarının ücretlerinin tahsilatı ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmalı ve ücretler kesinlikle Birlik (TÜRMOB) ya da Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tahsil edilmelidir. Mükelleflere muhasebe ücretlerini TÜRMOB’un sistemine banka aracılığı yatırma zorunluluğu getirilmelidir. Sözleşmelerin mutlaka sisteme girilme mecburiyeti getirilmelidir. Bu işlemden sonra meslek mensubu mükellef ile ücret konusun da asla karşı karşıya gelmemelidir. Mükellefin ücreti sisteme geç ödemesi halinde gecikme faizi ödemesi gerekmektedir. Belirli bir süre ödeme yapmaz ise TÜRMOB aracılığı ile Hazine ve maliye bakanlığına ve meslek mensubuna durumu bildirmek suretiyle sistemden beyanname verilmesini geçici süre durdurulmalıdır.

4.5. Etik Kurallar İle İlgili Sorunlar ve Çözüm Yolları

Mali Müşavirin, liderlik, sorun çözme, iletişim, iş planlaması, ikna ve izah kabiliyeti yüksek olan ve bu özellikleri barındıran bir yapıya sahip olması gerekir. İş ve özel hayatında dengeli bir yaşam sürecekle planlamayı yapması bunun için gerekli dijital ve elektronik gelişmeleri yakından takip ederek iyi bir altyapıyı oluşturması gerekir. Muhasebe meslek mensuplarının sayısının her geçen gün artması, müşteri sayılarının yeterli kazanca ulaşmak için meslek mensuplarınca artırılması, rekabette üstünlüğün sağlanması, müşteri arz ve taleplerinin değişmesi ve piyasanın değişken ve dinamik yapısı nedeniyle muhasebe meslek etik kuralları esnetilebilir gibi görülmektedir. Ancak etik kuralları oldukça önemlidir ve kesinlikle esnetilmemelidir (Nalbantoğlu, 2007).

Meslek eğiti her meslek mensubu için dikkat edilmesi gereken oldukça önemli tutum ve davranışların yapısına bakılmaksızın küresel boyutta ahlaki bir sınıra ulaşmak için hazırlanmış kurallar şeklinde ele alınabilmektedir. Muhasebe mesleği, iş dünyası içerisinde sürekli olarak gelişmekte ve kendini düzenlemektedir. Birçok ülkede oldukça eski zamanlardan bu yana gelen belli etik kuralları bulunmaktadır. Ancak değişen dünya ile etik kuralları da değişmekte ve eski kurallar yetersiz olduğu için sorunlar yaşanmaktadır (Pekdemir, 2000).

Bu sorunların çözümünde başka tarafların da desteği ve üzerlerine düşen sorumlulukları vardır. Mükellef tarafı, hükümet tarafı ve Meslek Odaları ve organları tarafı vardır. Mali Müşavir kendi ilke ve kurallarını ortaya koyarken bu kurum ve kuruluşlardan da destek görmelidir. En başta bağlı olduğu oda bu konuda samimi, ilkeli bir duruş sergilemelidir. Meslek mensubu, meslek etik kurallarına bağlı kalmaya çalışırken Meslek Odası ise meslektaşlarını anlayabilmeli ve her şartta destek sağlamalıdır. Meslek mensuplarını sahada yalnız bırakmamalıdır. Odanın ilgili kurullarına meslek etik kurallarını özümsemiş kişileri seçmeli, seçilen bu kişiler meslektaşıyla bu sorunu samimi bir şekilde çözmenin yollarını aramalıdır. Bu kurullara liyakate uygun olmayan seçimler ve atamalar yapılmamalıdır. Bu kurullardaki kişiler kendi uygulamalarıyla örnek olmuş kişiler olmalıdır. Adaletli ve etik kurullara bağlı olunmalı, adam kayırma, görmezden gelme ve sümen altı etme uygulamaları asla olmamalıdır.

Sonuç

Esasında yaşanan her yeni sorun meslek mensubuna yeni fırsatlar sunmakta ama maalesef o fırsatlar çoğu zaman değerlendirilememektedir. Fırsatları değerlendirmek için meslek camiası içine girmiş olduğu sorunlar girdabından çıkmalı, meselelere dışardan bakmaya çalışmalı ve sorunlarla boğuşmak yerine doğacak yeni fırsatları değerlendirmelidir (Gülçin, 2018).

Her meslek mensubunun temel amacı mesleği daha üst seviyeye çıkarmak, saygınlığını artırmak ve farkındalık yaratmak olmalıdır. Öyleyse aynı yerde durmaktan vazgeçip çağın dijital yeniliklerine ayak uyduran, mevzuat yönünden güncel kalan ve emeğinin karşılığını almak adına irade ortaya koyan bir meslek mensubu olma yolunda bireysel ve örgütsel faaliyet ve gayretler içerisinde olunmalıdır. Örgütsel faaliyetler kapsamında gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri içi dolu, verimli ve güncel konulardan oluşmalı ve süreklilik arz etmelidir. Bazı eğitim faaliyetleri meslek mensuplarının şeklen tatmin olacağı bir çalışmadan öteye gitmemektedir. Meslek mensuplarının en önemli sermayelerinden birisi zamandır. Zamanı verimli kullanmak en önemli hedef olmalıdır.

Sorunların çözümünde üzerine sorumluluk düşen her kişi ve kurum elini taşın altına koymalıdır. Maalesef çoğu kurum ve örgütlerde olduğu gibi SMMM’de de ilgili kurum ve kuruluşlarda ve bu kuruluşlarda görev alan yetkili organlarda genel algı sorunların çözülmesi hususunda göstermelik gayretlerle sınırlı kalınmasıdır. Mesleğin sorunlarının giderilmesi hususunda yürütülen önemli çalışmalar elbette bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların genele yayılması ve süreklilik arz etmesi şarttır.

Sürekli eğitim, bilişim ve mevzuat yönünden güncel kalma ve etik değerler meslek mensubunun vazgeçilmezleri olmalıdır. Meslek mensubu sürekli eğitime önem vermeli, mevzuattaki gelişmeleri yakından takip edebilmeli, kendisini devamlı güncel tutabilmelidir. Diğer meslek mensupları ile sürekli iletişim halinde kalmalı, gerekli bilgi paylaşımlarını sağlayacak ortamlarda bulunmalı, bilginin paylaşıldıkça değerleneceğini asla unutmamalıdır. Meslekte birlik sağlanacaksa bunun temel koşulu iletişim ve paylaşımdan geçmektedir.

Meslek mensupları arasında iletişimi en üst seviyeye çıkarmak ve bilgi paylaşımını şeffaf hale getirecek organizasyonlar ve ortamlar oluşturmak iletişim eksikliğinden kaynaklanan mesleki önyargıyı da ortadan kaldıracak ve paylaşımı yaygınlaştıracaktır. Böylelikle sayıları her geçen gün artan ve Türkiye’nin en önemli meslek örgütlerinden biri olan Mali Müşavirlerin birlik ve beraberliği tesis edilmiş olacak, hükümet nezdinde yapılacak çalışmalarda taleplerin ve görüşlerin daha etkin şekilde dikkate alınmasında katkı sağlayacaktır.

Meslek mensuplarına ve özellikle bu işin başlangıcında olan stajyerlere mesleğimizle alakalı bilgi, donanım ve seviyelerinin artırılması hususunda her türlü gayret ve çabanın içerisinde olunması gerekmektedir. Zira insana yapılan yatırım kalıcı ve en verimli olanıdır. Gelecekte Mali Müşavirlik mesleğinin toplum nezdinde daha olumlu algılanmasına katkı sağlaması adına bu gayret ve çabanın gösterilmesi gerekmektedir.

Mali Müşavirler Odaları ve en tepede TÜRMOB Mali Müşavirlerin sorunlarını iyi analiz etmeli, çözüm bulmak için üyeleri ile irtibat halinde olmalı, her alanda onlarla iletişim halinde kalmalıdır. İhtiyaç duyulan meslek mensubu sayısına karşılık her sene yeterli sayıda meslek mensubunun mesleğe kazandırılması hususunda gerekli planlamaları yapmalı, hizmet kalitesi ve etik değerler için gerekli eğitimlere öncülük etmelidir. Bağımlı ya da bağımsız çalışan meslek mensuplarının çalışma koşullarında gerekli standartları oluşturmalı ve bunlara uyulması noktasında gerekli kontrol ve takipleri yapmalıdır.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Abdulrahaman, S. (2012). *Accounting cycle and the development of Accounting Practices in Nigeria*, Nigerian Chapter of Arabian Journal of Business and Management Review, 62(1084), 1-8.
- Ajayi, C. A. (1997). *The Development of accounting profession in Nigeria. Accounting Education in Nigeria: Challenges and Prospects*, (Ed, E. O. Adegite) Lagos: University of Lagos Press.
- Badejo, A. O. (1997). Objectives and features of professional education and training: Accounting education in Nigeria: Challenges and prospects (Ed, EO Adegite) Lagos.
- Bişgin, A., Ünlüer, S. (2018). *Türkiye’de muhasebe meslek mensupları ile mükellefler arasında gerçekleşen etkileşimlerin vergi uyumu bağlamında incelenmesi*, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi, 1(1), 45-57.
- Doğan, Z., Özulucan, A. (2004). *Serbest muhasebeci. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*, Ankara: Türmob Yayınları, (242).
- GİB, (2015). *Gelir İdaresi Başkanlığı 2014 Yılı Faaliyet Raporu* (http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2014/2014_Faaliyet_Raporu.pdf), Erişim Tarihi: 08.03.2022.
- GİB, (2015). *Gelir İdaresi Başkanlığı 2014 Yılı Performans Programı* (http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/Gib_2014_Performans_Programi.pdf), Erişim Tarihi: 08.03.2022.
- GİB, (2016). *Gelir İdaresi Başkanlığı 2015 Yılı Faaliyet Raporu* (http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2014/2014_Faaliyet_Raporu.pdf), Erişim Tarihi: 08.03.2022.
- Gökgöz, A. ve M. Zeytin (2012). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Bilecik ve Yalova İlleri Uygulaması*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1),477-493.
- Gülçin, K. (2018). *Muhasebe Mesleğinin Gelişimi Ve Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research Cilt: 11 Sayı: 58 Ağustos 2018 Volume: 11 Issue: 58 August 2018 www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581 <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2581>, Erişim Tarihi:10.03.2022.
- Gündüz, M. & Özen, E. (2016). *Muhasebe ve Finansman Dergisi Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyetlerinin Analizi: Uşak İli Örneği The Analysis of The Issues and Satisfaction of Accounting*.
- Hines, R. D. (1988). *Financial accounting: in communicating reality, we construct reality. Accounting, organizations and society*, 13(3), 251-261.
- İnternet: <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/bilgitoplumu/ulkemizde-bilgi-toplumuna-donusum> / Erişim Tarihi: 10.03.2022.
- İnternet: <https://www.mapfre.com.tr/blog/dusle/nasil-mali-musavir-olunur>, Erişim Tarihi: 10.03.2022.
- İnternet: <https://sosyola.com/yeminli-mali-musavir-nasil-olunur/>, Erişim Tarihi: 10.03.2022

- İSMMMO, (2010). *Meslek Mensuplarımızın tahsil edemediği alacaklar için yapacakları işlemler*, <https://ismmmo.org.tr/Mevzuat/Meslek-Mensuplarimizin-tahsil-edemedigi-alacaklar-icin-yapacaklari-islemler--10370>, Erişim Tarihi: 07.03.2022.
- Kalaycı, Ş. ve Ö. Tekşen (2006). *Muhasebecilik Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (31), 90-101.
- Kaşlı, M., Seymen, O. A. (2009). *Muhasebe meslek mensuplarında tükenmişliğe neden olan faktörleri belirlemeye yönelik bir araştırma*. 17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'nde sunulan bildiri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İşletme Bölümü, Eskişehir.
- Kılınçarslan, T. B. & Küçüksüleymanoğlu R. (2019). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Araştırılması: Bursa İli Örneği*, Muhasebe ve Finansman Dergisi – Ağustos 2019 Özel Sayı 617-636 617 ISSN: 2146-3042 DOI: 10.25095/mufad.607225, Erişim Tarihi: 07.03.2022.
- Kısakürek, M. Pekcan, A. (2005). *Muhasebenin Ürettiği Bilgiye Farklı Açılardan Bakışlar*, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 107-125.
- Merter, M. E. (2016). *Ülkemizde E-Beyanname uygulamasının vergi denetiminin etkinliği üzerindeki etkisi*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(02), 51-73.
- Naltbantoğlu, R. (2007). *Muhasebe uygulamaları konusunda meslek mensuplarının bakış açıları*, <http://www.archive.ismmm.org.tr/docs/sempoz-yum/06Sempozyum/5oturum>, Erişim Tarihi: 07.03.2022.
- Okolie, O. R., & Amos, A. (2014). *The challenges of accounting education: the Nigerian experience*. Accounting and Finance Research, 3(2), 129-137.
- Özdemir, M. (2019). *Muhasebe Meslek Adaylarının (Stajyer) Sorunları ve Beklentileri: Giresun Özelinde Bir Araştırma*. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 11(21), 377-390.
- Öztürk, V., Çil Koçyiğit, S., Çına Bal, E. (2009). *Muhasebe meslek mensuplarının bazı demografik değişkenleri ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki: Ankara örneği*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 44, 137-148.
- Pekdemir, R. (2000). *Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ'ine göre mali tablolar*, İstanbul: İSMMMO Yayını.
- Sakınç, S. (2015). *Mali Müşavirlik Mesleğinin Sorunları Saymakla Bitmiyor*, <http://www.manisadenge.com/-mali-musavirlik-mesleginin-sorunlari-saymakla-bitmiyor-makale,1401.html>, Erişim Tarihi: 07.03.2022.
- Salmanli, E. (2019). *Vergilendirme sürecinde mükellef, idare, serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin sorunları: Kayseri örneği* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Warren, C. S., Fess, P. E., & Reeve, J. M. (1996). *Accounting*. South Western Educational Publishing.
- Wyatt, A. R. (2004). *Accounting professionalism: They just don't get it*, Accounting Horizons, 18(1), 45 – 53.
- Yalçınkaya, D. (2019). *Muhasebe mesleğinin temel sorunları ve çözüm yolları*, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/doganyalcinkaya/001/>, Erişim Tarihi: 10.03.2022.
- Yıldırım, S. (2008). *Muhasebe öğretim elemanları ve meslek mensuplarının mesleki stres düzeyi üzerine bir araştırma*. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 38, 153- 162.

- Yıldız, G. (2010). *Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama*, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (36), 155-178.
- Yıldız, M. (2012). *Muhasebe Meslek Mensupları Sorunlarının İş Stresi ve İş Tatminleri Üzerine İstanbul İlinde Ampirik Bir Araştırma*. Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Yıldız, F. (2002). *Muhasebe mesleğinde meslek ahlakı*, İstanbul: Der Yayınları: 338 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu. (1989, 13 Haziran). Ankara: Resmi Gazete (20194 sayılı).

